

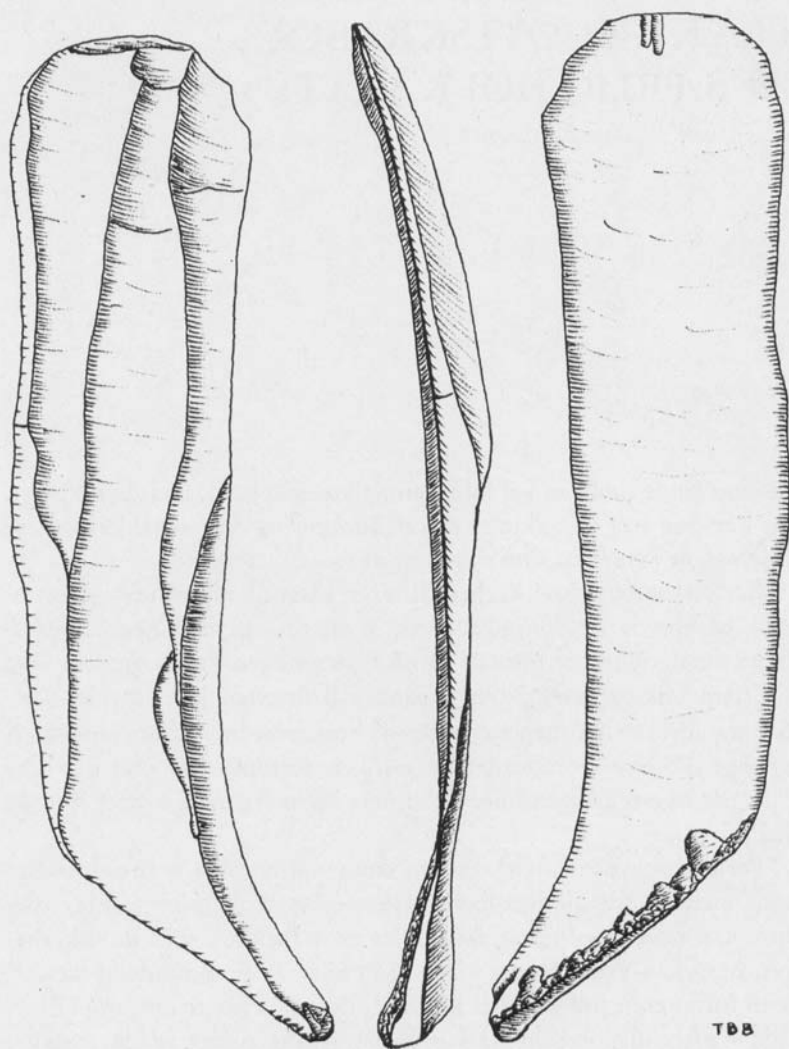
EN OMVENDT OG DISTAL FLÆKKE-HØVLSKRABER AF SÆRLIG HØJ KARAT

af Torben B. Bernhardtsen

Ovenstående titel kan vel forekomme lovlig speciel, næsten lidt søgt. At der dog bag den skjuler sig et konkret og for stenalderforskere interessant fænomen skulle fremgå af det efterfølgende.

Redskabsarten høvlskraber tilhører klassifikationsmæssigt gruppen blokhøvle¹, der, indtil Erik Westerby påviste den i Bloksbjerg-fundet², havde hørt til danske arkæologers stedbørn, om ikke ligefrem udsatte børn, som Johannes Brøndsted har udtrykt det³. Samme forsker har meget rammende beskrevet høvlskraberens sand-synlige tilbliven⁴ som et delvis »outil de fortune«, hvorfor der ikke vil være nogen grund til her at komme nærmere ind på dette spørgsmål.

Per definition er høvlskraberer dannet af en blok – efter forfatterens mening dog almindeligvis rettere af et blok*afkløv*; afkløv, der ofte kan have karakter af skive eller grov flække⁵. Om høvlskraberer også kan være dannet af en spån eller af en almindelig flække, som forfatteren tidligere har hævdet⁶, er vel – i første omgang i hvert fald – mere diskutabelt, da – som det ganske rigtigt er blevet påpeget⁷ – retoucheringen på den trimmede blok – blokskraberer – i vid udstrækning genfindes på flækkerne; et forhold, der formelt må give anledning til eftertanke og som kan afføde en usikkerhed, der let kan blive til en tvivl om det fundamentale princip med tilbøjelighed til at

TDB

Fig. 1: Omvendt og distal flække-høvlskraber fra Ertebølle-boplads ved Aagaard, Gørlev sogn, gengivet i naturlig størrelse. Tegnet af forfatteren.

forkaste hele blokhøvl-begrebet. Forfatteren har tidligere bidraget til diskussionen af denne problematik⁸ og motiveret sin opfattelse af, at høvlskraberer faktisk er et redskab. Som et »bevis« for, at også spåner og almindelige flækker ofte er blevet konverteret til høvlskraberer, er blandt andet brugt et gedigent eksemplar af en omvendt og distal flække-høvlskraber⁹ – i modsætning til den almindeligt forekommende retvendte og proximale ditto – fundet på Lunden-bopladsen¹⁰. Her er iøvrigt siden fremkommet yderligere to sådanne, begge dog af mindre overbevisende kvalitet, ligesom en enkelt kendes fra bopladsen ved Veksø Bro¹¹.

Det er fundet af endnu en omvendt og distal flække-høvlskraber¹², der i nærværende lille indlæg skal meddeles om; – et eksemplar af enestående høj karat – og »skønhed«, set med arkæologiske øjne, fundet for et par år siden på en hidtil ukendt, righoldig Ertebølle-boplads ikke langt fra Reersø ved Aagaard, Gørlev sogn¹³. Hosstående tegninger af skraberer skulle tale for sig selv; den er dannet af en ca. 13,5 cm lang og 3 cm bred, forholdsvis tynd og distalt udsvajende, men ellers regelmæssig flække, der dog ikke blot buer ret stærkt, men også skruer noget. For at opnå bedst mulig gengivelse er der kompenseret herfor i tegningerne, hvilket forklarer de indbyrdes lidt uoverensstemmende mål. Skraberens understøtningsflade, der ikke udgøres af en del af blokbunden, men af en nedre del af bloksiden, har form som en smal trekant, 29 mm lang og maksimalt 8 mm bred. Skrabeæggen er dannet ved en kraftig, gennemført tilhugning fra blokside-fladen op ad flækkens underside med efterfølgende minutøst udført retouche. I sin enkle form en helstøbt og nydelig oldsag.

Det er forfatterens håb med ovenstående at kunne anspore stenalderforskere til i højere grad, end det åbenbart hidtil har været tilfældet, at være opmærksom på fænomenet »omvendt og distal flække-høvlskraber«, der lader til at være en generel – omend sjældnen – foreteelse, foreløbig i hvert fald i Ertebøllekulturen.

Noter og litteraturhenvisninger

- ¹ Therkel Mathiassen: *Danske Oldsager*, I. Ældre Stenalder, p. 21.
- ² Erik Westerby: *Stenalderboplader ved Klampenborg*, p. 53 f.
- ³ Johannes Brøndsted: Erik Westerby. – *Kuml* 1957, p. 7.
- ⁴ Johannes Brøndsted: *Danmarks Oldtid* (2. udg.), I. Stenalderen, p. 50.
- ⁵ se fx Therkel Mathiassen: *Gudenaå-Kulturen*. – *Aarbøger* 1937, p. 142, fig. 25, nr. 9-10.
- ⁶ Torben B. Bernhardttsen: *Efterskrift til fundberetningen om Lunden-bopladsen*. – *Ballerup og Omegns historiske Forening*, årshefte nr. 18, 1972, p. 7.
- ⁷ Søren H. Andersen og Claus Malmros: *Norslund*. – *Kuml* 1965, p. 59.
- ⁸ Torben B. Bernhardttsen: ovenfor anført arbejde, p. 6-9.
- ⁹ Torben B. Bernhardttsen: ovenfor anført arbejde, p. 8.
- ¹⁰ Torben B. Bernhardttsen: *Ertebølle-bopladsen Lunden. Afsluttende fundberetning*. – *Ballerup historiske Forening*, årshefte nr. 17, 1971.
- ¹¹ Torben B. Bernhardttsen: *Ertebølle-bopladsen ved Veksø Bro*. – *Historisk Forening for Værløse Kommune*, årsskrift 1973, p. 23, fig. 3 m.
- ¹² Skraber er fundet af og tilhører Aage Bruun, Ornum, og beror i dennes samling (reg. nr. A-85).
- ¹³ Therkel Mathiassen: *Nordvestsjælland Oldtidsbebyggelse*, p. 76. – Bopladsen er dog ikke identisk med det her nævnte fundsted (nr. 133) for Ertebøllekultur.